

Formarea profesională a grefierilor în Franța

M. **Michel PETIT**, Director Adjunct, responsabil de formarea inițială, Școala Națională de Grefieri, Dijon, Franța

Doamnelor și Domnilor,
Dragi colegi,

Particip cu un foarte mare interes la această prezentare de ansamblu a profesiei de grefier și a formării specifice acesteia în Europa. O astfel de perspectivă către alte sisteme decât cel în care ne desfășurăm activitatea zi de zi ne deschide orizontul și favorizează ridicarea anumitor întrebări a căror utilitate internă, dacă nu chiar internațională, devine evidentă.

Domnul Director al Școlii Naționale de Grefieri a făcut ieri o prezentare a profesiei de grefier în Franța.

Mie îmi revine astăzi sarcina de a vă înfățișa câteva elemente legate de formarea profesională a grefierilor francezi.

Cele două intervenții sunt, însă, vădit complementare, deoarece în cazul unei școli aplicative, cum este a noastră, formarea trebuie să fie clar orientată către practica profesională.

Am preferat să acord o mai mare pondere nu istoricului formării profesionale, ci descrierii sale așa cum se prezintă ea în prezent, pornind de la trei axe principale:

- prima vizează obiectivele formării,
- a doua este consacrată organizării acesteia,
- a treia privește structurile create pentru pregătire.

I – Obiectivele formării profesionale a grefierilor în Franța

Pregătirea viitorului grefier, în cadrul căreia cel ce a fost selectat pentru această funcție trece de la stadiul de cunoștințe școlare și universitare la cel de capacitate de a exercita o meserie, constituie esența formării inițiale. Evoluția funcționarului titularizat către stadiul de experiență este susținută ulterior prin formarea continuă.

Renunțând la tradiția conform căreia funcționarul nou angajat își însușește tainele meseriei doar la locul de muncă, Franța și-a creat un dispozitiv de formare inițială. Primele promoții de grefieri de Curți și Tribunale au fost admise în 1975 la Școala Națională de Grefieri, care fusese la rândul ei înființată în anul anterior. Anul 1984 a fost marcat de introducerea pregătirii profesionale pentru grefierii de la *Conseils de prud'hommes*, instanțele care judecă la noi litigiile individuale dintre salariați și angajatori. Acest corp de funcționari a

fuzionat în 1992 cu cel al colegilor lor de la Curți și Tribunale, ceea ce a făcut ca din 1993 să fuzioneze și cele două tipuri de formare profesională. Ultima etapă notabilă a avut loc în 2004, când durata formării inițiale a fost prelungită de la 12 la 18 luni, în urma decretului din 30 mai 2003 privind statutul propriu grefierilor din serviciile judiciare.

Formarea inițială este așadar direct legată de definirea dată prin statut rolului grefierilor, „tehnicieni ai procedurii (...care) îl asistă pe judecător la îndeplinirea actelor și autentifică actele judecătorești în cazurile și condițiile prevăzute de Codul de organizare judiciară și de celelalte texte de lege”. Sunt luate în considerare și celelalte misiuni ale grefierului, definite în statut, și anume „de asistare a magistratului la pregătirea dosarelor în vederea judecării și de efectuare de cercetări de documentare”, dar și posibilitatea de a redacta „proiecte de hotărâre și de rechizitorii”, în funcție de indicațiile care le sunt date, „atribuțiile de primire și informare a publicului (...), de predare de cursuri”, de asemenea, atribuțiile de șef de serviciu sau de adjunct al directorului grefei, „sarcini administrative necesare funcționării instanțelor în materie de gestionare a personalului și a mijloacelor materiale, precum și de gestiune financiară și bugetară”.

Toate aceste fațete ale profesiei sunt abordate de-a lungul unei formări inițiale a cărei arhitectură o voi prezenta în detaliu chiar acum.

II – Organizarea formării inițiale a grefierilor în Franța

Poziția grefierului în cadrul diferitelor servicii este primul fir conductor al parcursului acestei formări. Grefierul în devenire trebuie astfel să fie capabil să își înțeleagă rolul în diferitele domenii în care poate fi chemat să intervină, fie că este vorba de domeniul juridic, de cel administrativ sau de conducere intermediară.

Cel de-al doilea principiu în funcție de care s-a conceput formarea inițială este cel al alternanței. Organizarea pedagogică stabilită combină faze de predare în cadrul Școlii cu perioade de stagiu practic la serviciile respective.

În al treilea rând, formarea inițială a fost concepută astfel încât să se integreze într-un ansamblu de pregătire menit să se desfășoare de-a lungul întregii cariere a grefierului. După titularizare, grefierul trebuie să urmeze o formare continuă care vine în completarea celei inițiale.

Cu excepția cazurilor în care grefierii sunt selectați în număr redus altfel decât printr-un concurs național, alternanța de care vorbeam mai devreme se reflectă în împărțirea formării inițiale în următoarele etape:

- * primirea întregii promoții, pe parcursul a două săptămâni, la Școala Națională de Grefieri,
- * trei săptămâni pentru descoperirea Tribunalelor (de Mare Instanță), a Judecătoriilor, precum și a *Conseil de prud'hommes*, în cadrul cărora stagiarul va reveni ulterior în perioadele de practică,
- * prima fază a școlarizării la Dijon, timp de zece săptămâni,

- * urmează douăzeci de săptămâni, reprezentând prima perioadă de stagiu,
- * întoarcere la Școala de la Dijon, din nou pentru zece săptămâni,
- * o a doua perioadă de stagiu de cincisprezece săptămâni.

Formarea inițială se continuă printr-o reunire a membrilor promoției în cadrul Școlii, pentru ca aceștia să își poată alege viitorul post de pe o listă publicată de Administrația Centrală.

Imediat după, începe ultima etapă, de zece săptămâni, numită perioada „ante-repartizare”, în timpul căreia cursanții își perfecționează capacitățile necesare pentru îndeplinirea funcțiilor viitoare, în cadrul unui serviciu care prezintă caracteristicile cele mai apropiate de mediul profesional unde va lucra greșierul după titularizare; în această perioadă cursantul va petrece, de asemenea, câteva zile în cadrul Școlii, unde va primi de la formatori indicații folositoare pentru îndeplinirea atribuțiilor sale în viitorul apropiat.

Cu permisiunea dumneavoastră, aș vrea să vă prezint mai în detaliu aceste câteva etape.

Primirea la SNG și săptămânile de descoperire a celor trei tipuri de instanțe răspund nevoilor viitorului greșier de a înțelege mai bine nu numai cadrul în care se va desfășura pregătirea sa profesională, ci și pe cel în care va profesa după titularizare, iar acest lucru se realizează prin abordarea realității corespunzătoare organizării judiciare, prin identificarea rolului îndeplinit de fiecare dintre actori, prin sensibilizarea în privința relațiilor de lucru, prin reperarea competențelor diverselor servicii, prin folosirea tehnicii informatice pentru evidența procedurilor.

În prima parte a școlarizării se abordează în mod practic procedura, accentul punându-se bineînțeles pe îndatoririle greșierului, atunci când este vorba despre etapele procesului civil, mai ales la nivel de Judecătorie sau de Tribunal, dar și în penal sau în cazul litigiilor de muncă. Nu se neglijează nici dezvoltarea competențelor informatice ale viitorului greșier, aptitudinile sale de gestionare a sistemului, de prelucrare a textului sau de dactilografie degajată și rapidă, învățare completată cu diverse documente profesionale. Aceasta oferă, de altfel, și soluții pentru dinamizarea serviciilor, prin metode menite să clarifice noțiunea de conducere intermediară și prin tehnici ce trebuie cunoscute în materie de comunicare sau de gestionare a timpului.

Întreruptă de o perioadă de stagiu, școlarizarea continuă în partea a doua cu studierea regulilor de procedură aplicabile la nivelul diferitelor instanțe, inclusiv și în special la nivelul celor specializate pentru minori. Cunoștințele teoretice și practice însușite deja de cursanți permit predarea unor materii generale legate de deontologie, statut, medicină preventivă, igienă și securitate, întâmpinare a justițiabililor, statistică, arhivare, proces bugetar, asistență judiciară, cheltuieli de judecată, gestiune. Sunt prevăzute, de asemenea, module de perfecționare pentru dactilografie și utilizarea tehnicii informatice de procesare a textului, și

sunt dezvoltate principiile securității informatice.

Stagiile sunt momentul propice pentru a observa aplicarea în situație reală a procedurilor și tehnicilor. Sunt menite, în special, să îl facă pe stagiar să aplice el însuși procedurile și tehnicile pentru a ajunge să le stăpânească foarte bine. Astfel, stagiarul va putea să își dea seama care este nivelul de exigență și, mai exact, ce se așteaptă de la el în termeni de calitate a muncii. În acest fel va reuși să își fixeze cunoștințele și practicile.

Ca un ecou la această perioadă de cursuri, cele două etape de stagiu practic vin să ilustreze cu prioritate contribuția grefierului atât în domeniul civil, cât și în penal, precum și, în general, în materiile transversale. Stagiarul ia pe viu pulsul activității dintr-un Tribunal, timp de 8 și respectiv 6 săptămâni, dintr-o Judecătorie, în 7 și respectiv 5 săptămâni, și dintr-un *Conseil de prud'hommes* pe parcursul a 5 și respectiv 2 săptămâni. Pentru Curtea de Apel și Serviciul care pune la dispoziție mijloacele necesare pentru întreaga sa circumscripție teritorială sunt alocate 2, respectiv o săptămână din cea de-a doua perioadă de stagiu.

Această ultimă precizare ne arată că formarea inițială a grefierilor francezi presupune mobilizarea mai multor actori. Cum este organizată, în acest caz, intervenția lor?

III - Structurile existente pentru formarea profesională a grefierilor în Franța

Școala Națională de Grefieri are aproximativ 120 angajați, dintre care două echipe interne de formatori:

- aproximativ douăzeci de conferențieri, grefieri șef care predau discipline altele decât cele din domeniul informatic,
- și aproximativ cincisprezece formatori în domeniul informaticii, care provin din rândul grefierilor.

Posturile acestora sunt pe durată nelimitată, conform mecanismului obișnuit de mutare a funcționarilor. Este vorba însă de posturi pentru care este nevoie de o excelentă cunoaștere a modului în care funcționează sistemul judiciar și de aptitudini pedagogice dovedite. Din acest motiv, cererea de candidaturi precizează profilul necesar, iar Conducerea Școlii, după ce îi întâlnește pe candidații care îndeplinesc condițiile stabilite, emite un aviz în privința lor; mai mult, aceștia trebuie să dea o probă de predare pentru a le putea fi astfel apreciat potențialul pedagogic.

Însă Școala nu este și nici nu trebuie să fie o lume închisă și întoarsă către sine.

Ea apelează la grefieri șef și grefieri care, prin experiența lor, vin să aducă lumină în privința unei anumite practici din domeniul în care sunt recunoscuți. Școala beneficiază de sprijinul membrilor Cancelariei care își aduc contribuția pe teme specifice. De asemenea, este deschisă participării specialiștilor din sectorul privat, favorizând astfel introducerea în modul de funcționare a grefelor a unor metode de management și gestiune ce s-a dovedit viabile.

Această diversificare permite Școlii o mai amplă abordare a profesiei de grefieri. Și

mai prezintă un avantaj, acela că înlesnește urmărirea îndeaproape a diferitelor promoții. Având în vedere că Administrația Centrală realizează recrutările la date care nu sunt fixe, se poate ajunge la situația în care mai multe sute de stagiați sunt admiși în același timp și se regăsesc pe site-ul Școlii din Dijon. În aceste cazuri toate întăririle sunt binevenite, știut fiind că în general, formatul oficializat al unui curs este de un formator la cincisprezece cursanți și, de asemenea, că echipele noastre interne de formatori se ocupă și de formarea continuă, desfășurată în parte la nivel regional, ca să nu mai vorbim de acțiunile internaționale. Dacă prin contactul pe care îl au cu funcționarii activi, ca de altfel și prin stagiile realizate sau prin lucrările scrise ca suport de curs, conferențiarilor și formatorilor din domeniul informatic își actualizează cunoștințele, nu este mai puțin adevărat că astfel se ajunge ca programul lor să fie foarte încărcat...

Un efort deosebit se cere, de asemenea, și din partea instanțelor care primesc stagiați. De exemplu, apar cazuri în care un mic *Conseil de prud'hommes* va trebui să se ocupe timp de mai multe săptămâni de viitorul greșier, în vreme ce propriul personal, limitat ca număr, este afectat din cauza neocupării posturilor vacante. Sau un mare Tribunal va vedea succedându-se aproape fără întrerupere, stagiul după stagiul, chiar dacă și acolo condițiile de muncă sunt și așa dificile. Cu toate acestea contează foarte mult interesul stagiului și dincolo de acesta, interesul instituției. Școala, la rândul ei, acordă multă atenție situațiilor de la nivel local, care ar putea compromite stagiul de formare.

Chiar și atunci când se află în practică, stagiul rămâne efectiv sub controlul SNG, prin intermediul legăturii stabilite între responsabilul de stagiul și responsabilul cu gestionarea formării profesionale de la nivel regional. Ca în toate celelalte etape ale formării inițiale, miza rămâne aceeași: asigurarea egalității dintre stagiați în privința modului cum sunt tratați, aspect cu atât mai important pentru cei recrutați pe bază de concurs cu cât alegerea postului în care se titularizează depinde de locul ocupat în clasamentul final; acest clasament se întocmește pe baza notei primite la concurs și a mediei notelor obținute la evaluările de la cursuri, pe de o parte, și din timpul stagiului, pe de altă parte.

Prin Școala Națională de Grefieri și circumscripțiile Curților de Apel, unde stagiarii sunt repartizați cât mai aproape de locurile unde au legături personale, statul francez consacră formării inițiale a grefierilor – plătiți încă de la sosirea lor la Dijon – mijloace materiale exprimate în simpla cifră de 120.000 € - sumă care reprezintă costul formării pentru un singur asemenea funcționar.

* * *

Rămâne în continuare valabil faptul că o formare profesională bine concepută trebuie să se adapteze evoluției meseriei pentru care este realizată. Pornind de la o bază solidă, trebuie făcute rectificări, și chiar modificări dintre cele mai importante, care să corespundă transformărilor prin care trece instituția judiciară confruntată cu o tot mai mare exigență de eficacitate și de performanță.

Programul de formare inițială, validat în 2004, a fost supus, în urmă cu câteva luni, unei analize în vederea unei posibile rectificări. De asemenea, Școala a achiziționat programele informatice necesare pentru o mai ușoară exploatare a chestionarelor elaborate

pentru măsurarea calității formării inițiale; la 6-12 luni de la titularizarea grefierului, aceste chestionare îi vor fi transmise, atât lui, cât și magistraților și grefierilor șef care au legătură cu activitatea sa.

Însă nevoia ridicată de personal mai numeros în cadrul grefelor indică de acum necesitatea de a regândi formarea inițială a grefierilor astfel încât aceasta să permită o profesionalizare mai rapidă. Pentru că ne aflăm în zorile acestei mișcări, permiteți-mi să îmi amân pentru o vreme reflecțiile pe această temă...

Vă mulțumesc pentru atenție.

Michel PETIT,
Director adjunct al Școlii Naționale de Greffieri din Dijon